

Przemysław Bartkowiak

(Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze)

BOGDAN RUSINEK – ZAŁOŻYCIEL ORAZ DOWÓDCA KONSPIRACYJNEJ ORGANIZACJI MŁODZIEŻOWEJ „HARCERSTWO POLSKIE” DZIAŁAJĄCEJ NA TERENIE DREZDENKA W LATACH 1950-1951

W latach 1945-1956 oprócz organizacji tworzonych i dowodzonych przez ludzi dojrzałych, posiadających doświadczenie konspiracyjne nabyte w okresie II wojny światowej, pojawiła się także konspiracja młodzieżowa, w tym i harcerska. Podobnie jak w całej Polsce, także na terenie współczesnego województwa lubuskiego funkcjonowały konspiracyjne organizacje harcerskie¹. Najczęściej nie działały one zbyt długo i po pewnym okresie były rozbijane przez funkcjonariuszy poszczególnych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego (UBP), zarówno tych powiatowych, jak i wojewódzkich, a ich członków skazywano na kary wieloletniego więzienia².

Większość z tych podziemnych organizacji harcerskich odwoływała się do wzorców przedwojennej organizacji harcerstwa lub do tradycji „Szarych Szeregów”³.

Bogdan Rusinek w mundurze harcerskim w wieku 18-19 lat (fotografia pochodzi ze zbiorów B. Rusinka)

1 Szerzej o konspiracyjnych organizacjach harcerskich zob. m.in.: *Sowieckiemu zniewoleniu – nie. Harcerska druga konspiracja (1944-1956)*, praca zbiorowa z przedm. S. Broniewskiego „Orszy”, Warszawa 2005; *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956*, red. R. Wnuk, S. Poleszak, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2007; K. Szwagrzyk, *Winni? – Niewinni? Dolnośląskie podziemie niepodległościowe (1945-1956) w świetle dokumentów sądowych*, Wrocław 1999; s. 140-141, 263-270; G. Baziur, *Dwie konspiracje harcerskie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2001, nr 10, s. 37-42; M. Kapusta, *Harcerski ruch antykomunistyczny*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2010, nr 5-6, s. 49-55; P. Zwiernik, *Młodzieżowe organizacje niepodległościowe w Wielkopolsce*, [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce w latach 1945-1956*, pod red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007, s. 33-45; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu w latach 1945-1956*, Zielona Góra 1999, s. 141-183; P. Bartkowiak, *Dzieje harcerstwa na Ziemi Lubuskiej w latach 1945-1989*, Zielona Góra 2012, s. 83-102.

2 S. Abramowicz, *Młodzieżowe organizacje antykomunistyczne w centralnej Polsce w latach 1945-1955*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2001, nr 3, s. 30-42.

3 R. Skobelski, *Przejawy oporu i niezadowolenia wśród młodzieży wobec polityki władz na Ziemi Lubuskiej w latach 1948-1956*, [w:] *Młodzież w oporze społecznym 1944-1989*, red. M. Kała, Ł. Kamiński, Wrocław 2002, s. 60.

Najczęściej członkowie tajnych organizacji próbowali różnymi sposobami walczyć z rzeczywistością polityczną, oczywiście robili to tak, jak potrafili, to jest zrywali plakaty propagandowe i rozwieszali własne, rozpowszechniali zrobione przez siebie ulotki, słuchali zagranicznych rozgłośni radiowych, nieraz też gromadzili broń⁴.

Na czele jednej z takich konspiracyjnych organizacji harcerskich stał Bogdan Rusinek. Przyszły założyciel oraz dowódca „Harcerstwa Polskiego” urodził się 24 stycznia 1930 roku w Chełmnie nad Wisłą (syn Ludwika – urzędnika browaru – i Wiktorii z domu Kęsik). W wieku 7 lat rozpoczął naukę w Szkole Powszechnej w Chełmnie. Do dnia wybuchu wojny w 1939 roku ukończył dwie klasy Szkoły Powszechnej. Po zajęciu miasta przez wojska hitlerowskie do szkoły uczęszczał tylko dorywczo. W tym czasie przebywał razem z matką, ponieważ ojciec został na początku października 1939 roku aresztowany przez władze okupacyjne pod zarzutem wrogiego nastawienia do Niemców. Ludwik Rusinek osadzony był w więzieniach w Chełmnie oraz Toruniu. Po zwolnieniu przez pewien okres pracował między innymi jako robotnik dorywczy. Bogdan Rusinek po ukończeniu 14. roku życia został skierowany przez władze okupacyjne do pracy w chełmińskiej słodowni, której właścicielem był Niemiec o nazwisku Rommel (brak imienia). W tym okresie raz w tygodniu chodził do szkoły zawodowej⁵. W styczniu 1945 roku, czyli po zakończeniu okupacji niemieckiej, zgłosił się ochotniczo do służby w wojsku, ale z powodu młodego wieku nie został do niej przyjęty. Wskutek tej decyzji podjął pracę w organach Straży Obywatelskiej, którą powołał tymczasowy Burmistrz Chełmna Józef Trembicki. Należy wspomnieć, że jej kadra podoficerska składała się w całości z wachmistrzów 8 Pułku Strzelców Konnych z Chełmna. Bogdan Rusinek przepracował w niej 7 miesięcy jako goniec. Po tym okresie zwolnił się ze Straży Obywatelskiej i we wrześniu 1945 roku rozpoczął naukę w pierwszej klasie Koedukacyjnego Gimnazjum Ogólnokształcącego w Chełmnie⁶.

4 *Ibidem*.

5 Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu (dalej: AIPN Po), sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Wacław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1 [kopia maszynopisu przekazana autorowi przez Bogdana Rusinka]; Pismo z Głównej Komisji Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie w sprawie karnej przeciwko Ludwikowi Rusinkowi oskarżonemu o wrogie usposobienie wobec Niemiec [Warszawa 17 września 1991 r.] [kserokopia dokumentu przekazana autorowi przez Bogdana Rusinka]; *Encyklopedia Gdyni*, t. 1, zespół red.: M. Sokołowska – red. nac., I. Greczanik-Filipp, W. Kwiatkowska; aut. T. Arendt i in., Gdynia 2006, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

6 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej

W tej samej szkole został członkiem II Drużyny Harcerzy imienia Zawiszy Czarnego. W połowie 1946 roku Bogdan Rusinek wraz z rodziną zmienił miejsce zamieszkania, przeprowadzając się do Ostromecka. Zmiana ta wynikała z otrzymania przez jego ojca pracy w nadleśnictwie Ostromecko. Z powodu tych zmian Bogdan Rusinek dostał z Komendy Hufca Harcerzy w Chełmnie przydział do V Drużyny Harcerzy imienia Tadeusza Kościuszki w Ostromecku, najpierw na funkcję przybocznego, a później na drużynowego. W tym okresie został uczniem III Państwowego Gimnazjum imienia Tadeusza Kościuszki w Toruniu. Rozpoczęcie nauki w Toruniu i zamieszkanie w tym mieście nie doprowadziło do zaprzestania przez Bogdana Rusinka działalności w ostromeckim harcerstwie. Do 15 czerwca 1948 roku dojeżdżał z Torunia do Ostromecka na zbiórki harcerskie. Tego dnia przekazał obowiązki drużynowego swojemu następcy⁷.

Z harcerstwem jednak nie zerwał kontaktów. Od nowego roku szkolnego 1948/1949 podjął działalność harcerską w Toruniu. W tym czasie miał już stopień instruktorski drużynowego po próbie i stopień harcerza orlego⁸.

Bogdan Rusinek 10 maja 1949 roku przerwał swoją działalność w strukturach Związku Harcerstwa Polskiego (ZHP). Oficjalnie z powodu nauki i pracy zawodowej⁹,

przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; Wspomnienia spisane przez Bogdana Rusinka w formie listu [przesłane autorowi przez Bogdana Rusinka – 3 stycznia 2012 roku]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1; Odpis Zarządu Miejskiego Chełmno z dnia 8 lutego 1945 roku o złożeniu przez Bogdana Rusinka deklaracji jako ochotnik do Armii Polskiej [kserokopia dokumentu przekazana autorowi przez Bogdana Rusinka]; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka), R. Sudziński, *Chełmno w Polsce Ludowej (1945-1970). Stosunki społeczno-polityczne, organy administracji i samorządu terytorialnego*, [w:] *Dzieje Chełmna. Zarys monograficzny*, pod red. M. Biskupa, Warszawa-Poznań-Toruń 1987, s. 342. Straż Obywatelska była to ochotnicza formacja porządkowa złożona z mieszkańców miasta (najczęściej ochotników). Szerzej o Straży Obywatelskiej zob. między innymi P. Krystians, *Organizacje wspomagające Milicję Obywatelską w powiecie zielonogórskim w latach 1945-1950*, „*Studia Zachodnie*” 2010, nr 12, s. 46-48.

7 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1.

8 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1.

9 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86

a w rzeczywistości spowodowane to było zapewne przeprowadzanymi przez ówczesne władze partyjne zmianami personalnymi w Komendach Chorągwi, a następnie hufców. Usunięcie osób „niewygodnych” z kadry instruktorskiej, a wprowadzenie na ich miejsce „swoich” było warunkiem opanowania organizacji. Polityka personalna jednostek organizacyjnych ZHP podporządkowana została bezpośrednio odpowiednim zarządom Związku Młodzieży Polskiej (ZMP). Dawnych instruktorów, jako „obcych ideologicznie”, usuwano z harcerstwa, wprowadzając na ich miejsce najpierw harcerzy – zetempowców, a z czasem coraz częściej działaczy ZMP niebędących wcześniej członkami ZHP. Warto dodać, że część instruktorów odchodziła również z własnej woli¹⁰. Od połowy 1949 roku w wyniku powołania przez ZMP nowego naczelnictwa ZHP oraz usunięcia z jego struktur ludzi „niewygodnych” politycznie rzeczywista niezależność harcerstwa została zniesiona. Niemniej proces całkowitego wcielania harcerstwa do ZMP zakończył się ostatecznie na przełomie 1950/1951 roku. Wówczas to dotychczasowe komendy wojewódzkie i powiatowe ZHP postawione zostały w stan likwidacji. W ich miejsce w zarządach wojewódzkich ZMP utworzono wydziały harcerskie (później szkolno-harcerskie), a w powiatowych referaty harcerskie. Włączenie harcerstwa do ZMP i utworzenie Organizacji Harcerskiej ZMP (OH ZMP) oznaczało definitywną likwidację jego samodzielności, która i tak już od pewnego czasu miała tylko formalny charakter¹¹.

W czerwcu 1949 roku Bogdan Rusinek ukończył gimnazjum ogólnokształcące w Toruniu z tak zwaną małą maturą. Z powodu następnej zmiany miejsca zamieszkania kontynuował naukę w Gorzowie Wielkopolskim. Warto wspomnieć, że w ciągu jednego roku Bogdan Rusinek ukończył dwie klasy i w 1950 roku zdał maturę. W tym okresie wraz z rodzicami mieszkał w Witnicy oraz pracował jako pracownik umysłowy w Roszarni w Gorzowie Wielkopolskim¹².

§ 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1.

¹⁰ K. Persak, *Komuniści wobec Harcerstwa 1944-1950. Dokumenty do dziejów PRL*, Warszawa 1998, s. 10-12.

¹¹ *Ibidem*; A. Kiewicz, *Dolnośląskie harcerstwo w latach 1945-1975*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Lódź 1982, s. 96; E. Holona, *Harcerstwo na Opolszczyźnie 1945-1985*, Opole 1992, s. 29; A. Kiewicz, *Harcerstwo w Polsce Ludowej*, Wrocław 2003, s. 116-117; M. Wierzbicki, *Związek Młodzieży Polskiej i jego członkowie. Studium z dziejów funkcjonowania stalinowskiej organizacji młodzieżowej*, Warszawa 2006, s. 259-260.

¹² AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Wacław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86

W klasie maturalnej (1950 r.) włączył się na krótko w nurt działalności konspiracyjnej Harcerskiej Organizacji Podziemnej – Batalion Śmigły, między innymi poprzez ściśle zakonspirowaną współpracę ze swoim kolegą Aleksandrem Lenartem, który był również dowódcą tej organizacji. Aktywność ta została zakończona jeszcze w tym samym roku z powodu przygotowań do matury oraz egzaminu wstępnego na wydział prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Bogdan Rusinek prawdopodobnie z przyczyn politycznych nie został jednak dopuszczony do egzaminu wstępnego i nie dostał się na studia¹³. Konsekwencją tego było duże prawdopodobieństwo powołania Bogdana Rusinka do wojska; jak sam jednak przedstawił w swoich wspomnieniach: „[...] oficerem w tamtej armii nie chciałem zostać [...]”¹⁴. Miał także zamiar w następnym roku ponownie podjąć próbę dostania się na studia (prawo lub historię) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W obawie jednak przed realnym zagrożeniem wynikającym z możliwości powołania go do wojska podjął pracę w szkolenictwie. W 1950 roku zgłosił się do Wydziału Oświaty w Strzelcach Krajeńskich, który skierował go do pracy w Publicznej Szkole Powszechnej w Drezdenku. Od maja 1951 roku pełnił w niej funkcję kierownika¹⁵.

Jesienią (październik lub listopad) 1950 roku razem z byłymi członkami ZHP Bogdan Rusinek powołał na terenie Drezdenka konspiracyjną organizację niepodle-

§ 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.].

13 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 1-2; Wspomnienia spisane przez Bogdana Rusinka w formie listu [przesłany autorowi przez Bogdana Rusinka – 3 stycznia 2012 roku]. Zob. także AIPN Po, sygn. 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waclaw, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Zielona Góra 3 listopada 1951 roku]; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

14 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 2; Wspomnienia spisane przez Bogdana Rusinka w formie listu [przesłane autorowi przez Bogdana Rusinka – 3 stycznia 2012 roku].

15 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waclaw, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 2; Wspomnienia spisane przez Bogdana Rusinka w formie listu [przesłane autorowi przez Bogdana Rusinka – 3 stycznia 2012 roku]; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

głośnościową o nazwie „Harcerstwo Polskie”¹⁶, której został dowódcą¹⁷. Tak opisywał jej początek:

[...] Późną jesienią w 1950 r. w toku kolejnej dyskusji, podjęliśmy decyzję o powołaniu w Drezdenku konspiracyjnej organizacji niepodległościowej. [...] Zastanawialiśmy się wówczas z jakim nurtem politycznym wiązać się w naszym działaniu. Jak się niebawem okazało wybór nie był wcale taki trudny. Wszyscy byliśmy przecież członkami i instruktorami dawnego ZHP. Postanowiliśmy więc, że będzie to harcerska konspiracyjna organizacja niepodległościowa nawiązująca w swojej działalności do tradycji politycznych Armii Krajowej. Organizacji naszej nadaliśmy nazwę HARCERSTWO POLSKIE. Nie przyjęliśmy nazwy ZHP. Chcieliśmy w ten sposób podkreślić, że jest to już inna organizacja niż ZHP. W tym sensie inna, że jest to nowa, przez nas utworzona organizacja. Nie chcieliśmy bowiem aby безпеaka w przypadku naszej dekonspiracji łączyła nas z dawnymi instruktorami ZHP i ich represjonowała [...]¹⁸.

Przyjmowano do niej członków, którzy wywodzili się z legalnego ZHP oraz półlegalnego kółka ministrantów. Byli to przeważnie uczniowie średnich szkół ogólnokształcących. Tworzyli ją między innymi: Zygmunt Kubiak, Władysław Czyżewski, Ryszard Skrzypniak, Ryszard Bielewicz, Zbigniew Prorok¹⁹. Głównym jej celem była walka

16 AIPN Po, sygn. IPN Po 060/119 t.19 z 128, Wydział „C” KWMO w Zielonej Górze, Faktologia, Reakcyjne organizacje i bandy działające w latach 1946-1964 na terenie pow. Strzelce Krajeńskie, Kopie, Reakcyjna organizacja p.n. „Harcerstwo Polskie” pow. Strzelce Krajeńskie 1950-1951, Charakterystyka nielegalnej organizacji młodzieżowej pod nazwą „Harcerstwo Polskie” działającej w latach 1950-1951 na terenie Drezdenka powiat Strzelce Krajeńskie [Zielona Góra 17 stycznia 1973 r.]; AIPN Po, sygn. IPN Po 0038/26, Sprawy obiektowe z lat 1949-1959 prowadzone w Wydziale III SB KW MO w Zielonej Górze dotyczące nielegalnych organizacji młodzieżowych na terenie województwa zielonogórskiego, Informacja dotycząca byłych członków zlikwidowanych organizacji młodzieżowych oraz planowane czynności operacyjne w celu zabezpieczenia przed podjęciem ponownej działalności lub inspiracji [Zielona Góra 10 lipca 1956 r.]; AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waclaw, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]. Zob. także B. Rusinek, *Prześladowanie za harcerstwo (45-lecie aresztowań)*, „Kwartalnik Drezdenecki” 1996, nr 4(8), s. 5-9; Z. Marcinkowski, *Drezdenecka Organizacja Niepodległościowa*, „Kwartalnik Drezdenecki” 2013, nr 1(61), s. 5-7. Fragmenty powyższego artykułu opublikowane zostały w książce: P. Bartkowiak, *op. cit.*, s. 91-95.

17 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Waclaw, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Protokół przesłuchania podejrzanego Bogdana Rusinka [Strzelce Krajeńskie 31 października 1951 r.]; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 2, 11.

18 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 11. Pisownia tego fragmentu tekstu według oryginału.

19 *Ibidem*, s. 9-15; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 164.

o suwerenną i niepodległą Polskę wynikająca z naturalnego i powszechnego odruchu sprzeciwu wobec indoktrynacji społeczeństwa oraz postępującej sowietyzacji kraju²⁰.

Według charakterystyki znajdującej się w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu, a sporządzonej przez funkcjonariusza aparatu bezpieczeństwa w Zielonej Górze, organizacja ta zamierzała prowadzić działalność antypaństwową przez propagandę, czyli tworzenie i rozpowszechnianie ulotek, a przede wszystkim miała zdobyć broń i zwerbować jak największą liczbę członków, aby móc prowadzić walkę zbrojną²¹.

Wychowanie członków miało się opierać na przedwojennych badenpowellowskich tradycjach harcerskich, a także na nauce historii Polski i literatury z przedwojennych podręczników. Cała struktura opierała się, w miarę napływu nowych członków, na systemie piątkowym, to jest na czele każdej pięcioosobowej grupy miał stać „Piątkowy” i tylko on mógł utrzymać kontakt z dowódcą i jego zastępcą. Ten układ miał zapewnić całej organizacji większe bezpieczeństwo²².

Pierwsze miesiące 1951 roku zostały poświęcone na samokształcenie i szkolenie w zakresie obronności. W tym okresie podjęto działalność na rzecz pozyskania nowych członków. W maju 1951 roku organizacja weszła w posiadanie pistoletu maszynowego typu MP. Beretta model 38/42, kaliber 9, nr 4403. Broń ta nigdy jednak nie została użyta²³.

Ponadto w 1950 roku Bogdan Rusinek dwukrotnie spotkał się z łącznikiem z Harcerskiej Organizacji Podziemnej – Batalion Śmigły (Zgrupowanie Wicher). Do pierwszego spotkania doszło w połowie września 1950 roku w Gorzowie Wielkopolskim. Bogdan Rusinek przekazał wówczas informację o podjętej w Drezdenku pracy i zamierzeniach na przyszłość oraz ustalił termin następnego kontaktu na połowę października 1950 roku. Doszło do niego w wyznaczonym terminie na dworcu kolejowym w Pile.

20 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 12.

21 AIPN Po, sygn. IPN Po 060/119 t. 19 z 128, Wydział „C” KWMO w Zielonej Górze, Faktologia, Reakcyjne organizacje i bandy działające w latach 1946-1964 na terenie pow. Strzelce Krajeńskie, Kopie, Reakcyjna organizacja p.n. „Harcerstwo Polskie” pow. Strzelce Krajeńskie 1950-1951, Charakterystyka nielegalnej organizacji młodzieżowej pod nazwą „Harcerstwo Polskie” działającej w latach 1950-1951 na terenie Drezdenka powiat Strzelce Krajeńskie [Zielona Góra 17 stycznia 1973 r.].

22 J. Fajkowski, T. Polak, *Z dziejów Konspiracyjnego Harcerstwa Polskiego 1944-1956 (nieznane karty)*, Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Ziemi Lubuskiej, Komisja Historyczna, Kartki z historii ZHP, „Wici”, nr 7/96, Zielona Góra 1996, s. 43; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 164; B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 11-15. Na temat organizacji „Harcerstwo Polskie” zob. także: *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956...*, s. 490; B. Biegalski, *Wykaz organizacji konspiracyjnych działających na terenie Środkowego Nadodrza w latach 1945-1956*, Zielona Góra 1994, s. 20; *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Biuro „C”. Informator o nielegalnych antypaństwowych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956*, Lublin 1993 (Warszawa 1964), s. 51; H. Pająk, *Konspiracja Młodzieży Szkolnej 1945-1956*, Lublin 1994, s. 254; R. Skobelski, *op. cit.*, s. 61.

23 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 14.

Odbyło się ono już jednak z inną osobą. W jego trakcie otrzymał wydrukowane ulotki o następującej treści: „Dmie Świeży Wiatr Z Zachodu/ Nowe Nadzieje Się Rodzą”²⁴.

Ulotki miały także na odwrocie wydrukowane nazwy rozgłośni radiowych, ich zakres oraz termin nadawania audycji w języku polskim. Bogdan Rusinek wraz z przyjaciółmi z Gorzowa Wielkopolskiego i Witnicy rozrzucił je wieczorem z pociągu na trasie Kostrzyń–Piła. Do trzeciego spotkania, prawdopodobnie z powodu dokonanych pod koniec października 1950 roku przez funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa aresztowań wśród członków Organizacji Podziemnej – Batalion Śmigły (Zgrupowanie Wicher), nie doszło²⁵.

Wśród członków „Harcerstwa Polskiego” 30 i 31 października 1951 roku rozpoczęły się aresztowania. Dokonywali ich funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Zielonej Górze oraz Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Strzelcach Krajeńskich. Przeprowadzono je pod zarzutem usiłowania dokonania zmiany przemocą ustroju państwa polskiego²⁶.

W tym okresie jednak każdy za cokolwiek mógł być oskarżony na podstawie między innymi „Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 roku o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa”²⁷ albo Kodeksu Karnego Wojska Polskiego²⁸ o przynależność do nielegalnej organizacji dążącej do zmiany demokratycznego ustroju Państwa Polskiego i jego władz zwierzchnich oraz posiadanie broni.

Podczas przeszukiwania mieszkań i domów członków „Harcerstwa Polskiego” oraz Publicznej Szkoły Powszechnej w Drezenku funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa zarekwirowali: listy od znajomych, przedwojenne czasopisma harcerskie, książki i wspomniany egzemplarz broni²⁹. Po aresztowaniu zostali oni najpierw osadzeni w siedzibie Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Strzelcach Krajeńskich.

24 *Ibidem*, s. 13-14. Informacje o spotkaniu z łącznikiem, który należał do Harcerskiej Organizacji Podziemnej – Batalion Śmigły (Zgrupowanie Wicher) autor uzyskał od Bogdana Rusinka – pytanie zadane w wersji elektronicznej (e-mail) w dniu 14 marca 2013 roku. Odpowiedź uzyskana w wersji elektronicznej (e-mail) w dniu 17 marca 2013 roku.

25 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 14; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 167.

26 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 15.

27 Dz. U. 1946, nr 30, poz. 192.

28 Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 roku – Kodeks Karny Wojska Polskiego, „Dziennik Ustaw” 1944, nr 6, poz. 27.

29 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2056/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie przynależności do Harcerstwa Polskiego, nielegalnego posiadania broni prowadzonej przeciwko: 1) Rusinek Bogdan, imię ojca: Ludwik, ur. 24-01-1930 r., 2) Kubiak Zygmunt, imię ojca: Wacław, ur. 04-08-1933 r., 3) Czyżewski Władysław, imię ojca: Władysław, ur. 14-06-1933 r., 4) Ryszard Skrzypniak, imię ojca: Franciszek, ur. 10-03-1933 r., tj. oskarżonym o popełnienie przestępstwa z art. 86 § 2 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 4 § 1 Dekretu z 13-06-1946 r., Akt oskarżenia przeciwko Rusinkowi Bogdanowi, Kubiakowi Zygmuntowi, Czyżewskiemu Władysławowi, Skrzypniakowi Ryszardowi [Zielona Góra 1952 r.]; R. Skobelski, *op. cit.*, s. 61; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 164-165; B. Rusinek, *Prześladowanie za harcerstwo...*, s. 5-8.

Śledztwo jednak nie trwało długo i ograniczyło się tylko do zebrania danych osobowych. Później wszyscy aresztowani, w tym i Bogdan Rusinek, zostali przewiezieni do gmachu Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Zielonej Górze. W czasie prowadzonego śledztwa, które trwało kilka miesięcy, zostali poddani ciągłym przesłuchaniom³⁰. Doprowadziło to do ich skrajnego wyczerpania. Tak je wspominał Bogdan Rusinek:

[...] Któregoś dnia wróciłem do celi rano. O tej mniej więcej porze naczelnik aresztu chor. Marian Pacanowski dokonywał przeglądu cel. Pamiętam tylko tyle, że drzwi do celi otworzyły się i starszy celi rozpoczął składanie meldunku naczelnikowi. Kiedy otworzyłem oczy, leżałem na łóżku w innym już pomieszczeniu, a obok mnie stał naczelnik aresztu, oddziałowy i jakiś cywil. Był to prawdopodobnie lekarz lub sanitariusz. Otrzymałem jakiś zastrzyk, tabletkę i wodę do popicia i po pewnej chwili odprowadzono mnie do celi. Dopiero tutaj dowiedziałem się co się stało. Kiedy naczelnik chciał wejść do celi w czasie inspekcji, padłem podobno jak kłoda na ziemię [...]³¹.

Co prawda, według Bogdana Biegalskiego poza nieustannymi przesłuchaniami połączonymi z używaniem wulgarnych słów nie stosowano wobec represjonowanych osób innych środków przymusu fizycznego³². Wyrok zapadł 6 lutego 1952 roku, wydał go Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze. Skazani zostali: Bogdan Rusinek na 10 lat więzienia i 4 lata utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych; Zygmunt Kubiak na 7 lat więzienia i 2 lata utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych; Władysław Czyżewski na 5 lat więzienia i rok utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych; Ryszard Skrzypiak na 2 lata i 6 miesięcy więzienia i rok utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych. Oprócz tego zasądzono wobec nich przepadek mienia w całości³³. Pomimo złożonego odwołania wyrok ten został utrzymany w mocy postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z 14 marca 1952 roku³⁴. Warto wspomnieć, że ze względu na młody wiek i znikomą działalność śledztwo zostało umorzone wobec Zbigniewa Proroka³⁵. Materiały źródłowe dotyczące śledztwa związanego z tą sprawą nie wspominają o aresztowaniu i karze dla Ryszarda Bielewicza.

30 B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 164-165.

31 *Ibidem*, s. 165. Pisownia tego fragmentu tekstu według oryginału.

32 *Ibidem*.

33 AIPN Po, sygn. IPN Po 060/119 t. 19 z 128, Wydział „C” KWMO w Zielonej Górze, Faktologia, Reakcyjne organizacje i bandy działające w latach 1946-1964 na terenie pow. Strzelce Krajeńskie, Kopie, Reakcyjna organizacja p.n. „Harcerstwo Polskie” pow. Strzelce Krajeńskie 1950-1951, Charakterystyka nielegalnej organizacji młodzieżowej pod nazwą „Harcerstwo Polskie” działającej w latach 1950-1951 na terenie Drezdenka powiat Strzelce Krajeńskie [Zielona Góra 17 stycznia 1973 r.]; B. Biegalski, *Organizacje podziemne na Środkowym Nadodrzu...*, s. 165.

34 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2057/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie karnej przeciwko: Rusinek Bogdan, s. Ludwika, ur. 24-01-1930 r., i inni, tom 2, Postanowienie Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu z dnia 10 września 1991 r.

35 AIPN Po, sygn. IPN Po 060/119 t. 19 z 128, Wydział „C” KWMO w Zielonej Górze, Faktologia, Reakcyjne organizacje i bandy działające w latach 1946-1964 na terenie pow. Strzelce Krajeńskie, Kopie,

Bogdan Rusinek więziony był od 31 października 1951 do 31 maja 1956 roku. Przebywał w: Więzieniu w Zielonej Górze, Centralnym Więzieniu Karnym we Wronkach i Ośrodku Pracy Więźniów – kamieniołomy w Strzelcach Opolskich (pracował tam jako skalnik). W maju 1956 roku Sąd Wojewódzki w Zielonej Górze na mocy amnestii z 27 kwietnia 1956 roku złagodził karę do 5 lat więzienia i 2 lat utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych. Na wolność wyszedł warunkowo 31 maja 1956 roku. Udał się do Gdyni, gdzie mieszkała jego matka. Ojciec już w tym okresie nie żył. Zmarł na zawał serca 10 miesięcy przed opuszczeniem przez syna więzienia³⁶.

Po wyjściu na wolność w 1956 roku Bogdan Rusinek przez kilka tygodni szukał pracy. Został przyjęty 20 lipca 1956 roku do pracy w Przedsiębiorstwie Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Dalmor” w Gdyni na stanowisku pomocnika składowego w magazynie zaopatrzenia. Zaszeregowany został w grupie pracowników fizycznych o najniższej stawce³⁷. Rozpoczął 1 października 1962 roku studia zaoczne w Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie na Wydziale Rybactwa. W trakcie nauki doszło do przeniesienia na mocy Rozporządzenia Ministra Szkolnictwa Wyższego części Wydziału Rybactwa z Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie do Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie (w Olsztynie pozostało tylko śródlądzie, a w Szczecinie utworzono Wydział Rybactwa Morskiego). Z tego też względu Bogdan Rusinek Wyższe Studia Zawodowe ukończył w 1967 roku nie w Olsztynie, a w Wyższej Szkole Rolniczej w Szczecinie. Uzyskał tam tytuł inżyniera rybactwa. W następnych latach ukończył także studia podyplomowe na Uniwersytecie Gdańskim. W Przedsiębiorstwie Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Dalmor” w Gdyni przepracował 35 lat. Na emeryturę odszedł 31 grudnia 1990 roku jako Główny Specjalista do spraw Socjalno-Bytowych³⁸.

Reakcyjna organizacja p.n. „Harcerstwo Polskie” pow. Strzelce Krajeńskie 1950-1951, Charakterystyka nielegalnej organizacji młodzieżowej pod nazwą „Harcerstwo Polskie” działającej w latach 1950-1951 na terenie Drezdenka powiat Strzelce Krajeńskie [Zielona Góra 17 stycznia 1973 r.]; J. Fajkowski, T. Polak, *op. cit.*, s. 44.

36 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 2; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka). Zob. także AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2057/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie karnej przeciwko: Rusinek Bogdan, s. Ludwika, ur. 24-01-1930 r., i inni, tom 2 (1952-1992), Wniosek o zatarcie skazania [Gdynia 22 sierpnia 1966 roku]. Według Zygmunta Marcinkowskiego: Ryszard Skrzypniak wyszedł na wolność 31 stycznia 1953 roku; Władysław Czyżewski 8 marca 1954 roku a Zygmunt Kubiak 26 sierpnia 1954 roku – szerzej zob. Z. Marcinkowski, *op. cit.*, s. 7.

37 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3. Zob. również AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2057/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie karnej przeciwko: Rusinek Bogdan, s. Ludwika, ur. 24-01-1930 r., i inni, tom 2, Opinia wystawiona przez Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Dalmor” w Gdyni [14 czerwca 1966 roku i z 21 maja 1968 roku].

38 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka); Pierwsza strona indeksu Bogdana Rusinka z Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie [Olsztyn 1 października 1962 r.] [kserokopia dokumentu przekazana autorowi przez Bogdana Rusinka]; Dyplom ukończenia Wyższych Studiów Zawodowych przez Bogdana Rusinka w Wyższej Szkole Rolniczej w Szczecinie [Szczecin 5 grudnia 1967 r.] [kserokopia dokumentu przekazana autorowi przez Bogdana

W krótkim czasie po opuszczeniu więzienia włączył się także w nurt odradzającego się harcerstwa. W 1956 roku – najpierw na fali wzrastającej krytyki OH ZMP i postępującej liberalizacji systemu – doszło do wyodrębnienia z ZMP autonomicznej (w bardzo wąskim zakresie) Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej, a w wyniku całego procesu zmian dokonanych podczas Zjazdu Łódzkiego w grudniu tego samego roku powołane zostały struktury ZHP. W 1957 roku Bogdan Rusinek został komendantem Hufca Harcerzy w Gdyni³⁹. Dwa lata później z powodów politycznych pozbawiono go zajmowanego stanowiska. Akcja usuwania ze stanowisk ludzi niewygodnych ideologicznie została rozpoczęta przez struktury partyjne oraz aparat bezpieczeństwa już w drugiej połowie 1957 roku i trwała aż do końca lat 50. XX wieku. Proces ten stanowił element walki o ideowy i polityczny profil działalności ZHP w tym okresie. Część instruktorów, w tym – jak można zakładać – Bogdan Rusinek, broniła tezy o apolityczności w wychowaniu harcerskim oraz zwalczała zasadę świeckości. Wypowiedziała się także przeciwko ideowemu przewodnictwu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, dlatego też musiała zostać pozbawiona zajmowanych funkcji, a w niektórych przypadkach dochodziło nawet do wyrzucania harcerek i harcerzy z ZHP. Bogdan Rusinek z działalności w ZHP jednak nie zrezygnował, gdyż – jak twierdził – „[...] ktoś musiał przecież wówczas pracować z młodzieżą [...]”⁴⁰. Obecnie jest komendantem Harcerskiego Kręgu Seniorów imienia hm. Benedykta Porożyńskiego w Gdyni oraz ma stopień harcmistrza⁴¹.

Od 1990 roku jest członkiem Związku Byłych Więźniów Politycznych. Pełnił w nim różne odpowiedzialne funkcje w zarządzie głównym, na przykład wiceprezesa. Od 1991 roku zajmował się również ujawnianiem przestępstw dokonanych przez aparat bezpieczeństwa oraz utrwalaniem pamięci o żołnierzach drugiej konspiracji. W latach 1991-1993 był współautorem opublikowanych w prasie gdańskiej czarnych list sędziów wojskowych, prokuratorów wojskowych i funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa z lat 1945-1956. W następnych latach był współautorem wraz z Zbigniewem Szczurkiem trzech pozycji książkowych: *Konspiracyjne organizacje niepodległościowe działające na Pomorzu Gdańskim w latach 1945-1956 w świetle akt byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Gdańsku* (Gdańsk 1994); *Dzieje drugiej konspiracji niepodległościowej na Pomorzu Gdańskim w latach 1945-1956* (Gdańsk, Sopot 1999); *Konspiracja niepodległościowa w Gdyni w latach 1945-1956* (Sopot 2007)⁴².

Rusinka]; Wspomnienia spisane przez Bogdana Rusinka w formie listu [przesłane autorowi przez Bogdana Rusinka – 3 stycznia 2012 roku].

39 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

40 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3.

41 *Ibidem*; *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

42 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3. Zob. także B. Rusinek, Z. Szczurek, *Konspiracja niepodległościowa w Gdyni w latach 1945-1956*, Sopot 2007 (biogram Bogdana Rusinka na ostatniej stronie okładki); B. Rusinek, Z. Szczurek, *Dzieje drugiej konspiracji niepodległościowej na Pomorzu*

W 1995 roku otrzymał Odznakę Weterana Walk o Niepodległość, a w 1999 roku Patent nr 4093 Weterana Walk o Wolność i Niepodległość Ojczyzny nadany w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej przez Prezesa Rady Ministrów. Ponadto odznaczony został: Srebrnym Medalem Opiekuna Miejsc Pamięci Narodowej, Medalem „Pro Memoria”, Krzyżem Więźnia Politycznego (Wrocławski i Warszawski), Krzyżem Niezłomnych (nadany przez Zarząd Naczelny Stowarzyszenia Polskich Byłych Więźniów Politycznych we Wrocławiu) oraz Złotą Odznaką Honorową Związku Byłych Więźniów Politycznych w Gdańsku. W 2005 roku został mianowany porucznikiem Wojska Polskiego⁴³.

Warto wspomnieć, że w 1991 roku Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu stwierdził nieważność wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Zielonej Górze oraz Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z 1952 roku w związku z tym, iż w sprawie tej zachodziły przesłanki, o których mówił artykuł 1 ustęp 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dziennik Ustaw 1991, nr 34, poz. 149)⁴⁴.

Wcześniej, we wrześniu 1968 roku, na mocy postanowienia Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze nastąpiło zatarcie skazania powodujące uznanie go za niebyłe⁴⁵.

Gdańskim w latach 1945-1956 [Gdańsk, Sopot 1999] (biogram Bogdana Rusinka na ostatniej stronie okładki); *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

43 B. Rusinek, *Życiorys i wspomnienia*, s. 3. Zob. także B. Rusinek, Z. Szczurek, *Konspiracja niepodległościowa w Gdyni...* (biogram Bogdana Rusinka na ostatniej stronie okładki); *Encyklopedia Gdyni*, s. 684 (biogram Bogdana Rusinka).

44 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2057/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie karnej przeciwko: Rusinek Bogdan, s. Ludwika, ur. 24-01-1930 r., i inni, tom 2, Postanowienie Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu z dnia 10 września 1991 r. Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu stwierdził nieważność wyroku WSR w Zielonej Górze oraz NSW w Warszawie ponieważ w sprawie tej zachodziły przesłanki, o których mówił, art. 1 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (zob. Dz. U. 1991, nr 34, poz. 149).

45 AIPN Po, sygn. IPN Po 2/2057/CD/1, Wojskowy Sąd Rejonowy w Zielonej Górze 1952-1992, Akta w sprawie karnej przeciwko: Rusinek Bogdan, s. Ludwika, ur. 24-01-1930 r., i inni, tom 2, Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Zielonej Górze z dnia 18 września 1968 r.

Przemysław Bartkowiak

**BOGDAN RUSINEK – THE FOUNDER AND THE LEADER
OF THE UNDERGROUND YOUTH SCOUTING ORGANIZATION „HARCERSTWO POLSKIE”
IN THE YEARS 1950-1951**

S u m m a r y

This article portrays Bogdan Rusinek, who was born January 24 1930 in Chełmno by the Vistula River and who, along with the former ZHP members, founded an underground pro-independence organization called “Harcerstwo Polskie” in October or November 1950 on the terrain of Drezdenko. He was the leader of this organization up until 1951. On October 30 and 31, 1951 the arrests of the members of “Harcertwo Polskie” began. Bogdan Rusinek was sentenced to 10 years of prison and 4 years of loss of public rights and honorary civic rights by the Regional Military Court in Zielona Góra on July 6, 1952. He remained in prison from October 31, 1951 till May 31, 1956. He was being held in Zielona Góra prison, Central Prison in Wronki and in the Prisoner Labor Centre – Quarry in Strzelce Opolskie. When he was released in 1956, he was hired by the “Dalmor” Deep-sea Fishing Company in Gdynia, where he worked until 1990. In 1991, The Court of the Silesian Military District in Wrocław nullified the sentence of the Regional Military Court in Zielona Góra and the High Military Court in Warsaw from 1952.